

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра загальної психології та психодіагностики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК-07. СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітня програма *«Психологія»*

Галузь знань *05 Соціальні та поведінкові науки*

Спеціальність *053 Психологія*

Інститут психології та педагогіки РДГУ, психолого- природничий факультет

(назва інституту, факультету, відділення)

Рівне – 2018 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Сімейне консультування» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія».

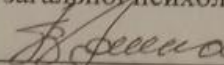
Мова навчання українська

Розробники: Борейчук І.О., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету

Протокол № 7 від 28 серпня 2018 року.

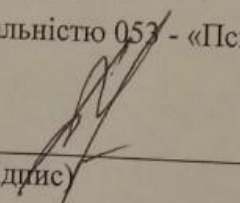
Завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики

 (проф. Воробйов А.М.)
(підпис)

« 28 » серпня 2018 року.

Робочу програму схвалено методичною комісією психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 - «Психологія».

Голова методичної комісії психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 - «Психологія».

(підпис)

(доц. В.Р.Павелків)

1) ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Освітньо-професійна Програма «Психологія»	Вибіркова	
Модулів – 2,0	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Рік підготовки	
Змістових модулів - 2		6-й	6-й
Загальна кількість годин - 120		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання ¹ : аудиторних –4,5 самостійної роботи студента - 4	Спеціальність: 053 «Психологія»	Лекції	
		14 год.	10 год
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		12 год	6 год
		Самостійна робота	
	80 год.	98 год.	
	Освітній рівень: магістр	Вид контролю: екзамен	
Психологічне консультування, Психології сім'ї, Вікова психологія, Психодіагностика, Практикум			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета курсу полягає у забезпечення професійної компетентності психологів з підготовки та проведення сімейного консультування, а також надання знань щодо класичних теоретичних напрямів і сучасних моделей сімейного консультування, психологічної допомоги.

2.2. У процесі вивчення навчальної дисципліни передбачено вирішення наступних завдань:

- знайомство з основними теоретичними уявленнями та підходами до сімейного консультування,
- оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
- вивчення основних методів, прийомів і технік віково-психологічного консультування;
- ознайомлення з психологічними механізмами основних процесів, що протікають в дитячо-батьковських стосунках;
- ознайомлення з методом і навичками роботи з клієнтами різного віку;
- розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

2.3. Згідно освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти у студентів у процесі вивчення дисципліни мають бути сформовані наступні **компетентності**:

¹ Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання — 33\67
- для заочної форми навчання — 18\82

загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблему.
- здатність бути критичним і самокритичним.
- здатність приймати обґрунтовані рішення та генерувати нові ідеї (креативність).
- навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові:

- самостійно оцінювати закономірності психічної діяльності, психічних станів та чинників, що впливають на функціонування психіки людини в різних сферах життєдіяльності.
- обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- здійснювати практичну діяльність (психодіагностичну, психотерапевтичну, психокорекційну чи тренінгову) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність у сфері психології, пропагувати здоровий спосіб життя та підвищувати психологічну культуру населення.
- оцінювати межі власної компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію;
- дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

2.4. Прогнозовані результати навчання :

- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, психоконсультація тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій формі, оцінювати якість
- емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

3. ПРОГРАМА НАЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 Теоретичні основи сімейного консультування

Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога

Психологічна допомога сім'ї: психологічна діагностика, психологічне консультування, психотерапія і психологічний тренінг. Історичні корені сімейної психотерапії та сімейного консультування. Функції психологічного консультування щодо

сімейних проблем: просвітницько-інформативна і терапевтична. Професійна підготовка сімейних консультантів.

Тема 2. Напрями сімейного консультування

Психодинамічний напрям. Основні ознаки психоаналітичного підходу: аналіз історичного минулого членів сім'ї, їхніх неусвідомлених бажань, психологічних проблем і взаємних проєкцій, що переживались на ранніх етапах онтогенезу і відтворювались в актуальному досвіді. Концепція психологічного консультування сім'ї М. Боуена.

Когнітивно-біхевіористичний напрям. Основний принцип поведінкового консультування. Техніки сімейного поведінкового консультування. Тренінг батьківських здібностей, тренінг умінь оцінювати та коригувати сімейні стосунки тощо. Техніки, побудовані на використанні оперантного обумовлення: шейпінг, жетонна система, контрактна система, тайм-аут.

Гуманістичний напрям у сімейному консультуванні. Клієнт-центроване сімейне консультування. Стадії консультативної роботи. Принципи клієнт-центрованого сімейного консультування: активне слухання, конгруентність, безумовно позитивне ставлення, емпатія.

Тема 3. Моделі сімейного консультування

Структурна модель. Сім'я як мала соціальна група. Сімейна система. Функціональні та дисфункціональні сім'ї. Закони формування сімейної системи (закон гомеостазу та закон розвитку). Етапи життєдіяльності сім'ї ("кризи розвитку сім'ї"). Структура сім'ї та системи її підтримання. Конструктивні та неконструктивні засоби формування сімейної підсистеми "чоловік — дружина". Типові труднощі, що загрожують життєдіяльності сім'ї. Етапи сімейного консультування: входження консультанта в сім'ю та приєднання його до структури сімейних ролей; формування психотерапевтичного запиту, реконструкція сімейних стосунків, завершення психотерапії і відокремлення.

Модель психологічного консультування сім'ї, що базується на теорії сімейних систем М. Боуена. Сім'я як система емоційних стосунків. Основні концепції теорії. Диференціація "Я". Сімейний трикутник. Мінливість діади і механізм триангуляції. Дитячі проблеми як прояв триангулятивності дитини. Методологічні принципи сімейної системної психотерапії та консультування: циркулярність, гіпотетичність, нейтральність. Етапи впливу на сімейну систему. Загальна схема роботи з сім'єю.

Комунікативна модель. Комунікативна модель консультування як спосіб дослідження ефективних і неефективних (деструктивних) комунікацій всередині сім'ї. Причини неконгруентних посилань. Методика роботи із сім'ями (за В. Сатір).

Змістовий модуль 2. Консультування сім'ї на різних етапах її розвитку

Тема 4. Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво

Дошлюбне консультування. Індивідуальне консультування неповнолітніх з приводу налагодження взаємодії з партнерами протилежної статі. Практика психологічної роботи з парою, що бажає створити сім'ю. Шлюбне посередництво.

Тема 5. Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем

Консультування подружжя в період «медового місяця» і первинної адаптації. Особливості роботи психолога з проблемами розподілу сімейних ролей і обов'язків між партнерами. Консультування партнерів з приводу сексуальних проблем. Аналіз почуттів і переживань партнерів у процесі їхньої взаємодії. Корекція стилів спілкування.

Психологічна допомога сім'ї, що очікує дитину.

Тема 6. Консультування сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків

Відмінності у консультуванні проблем дитини і проблем дорослих, пов'язаних з дитиною. Основні психолого-педагогічні проблеми дитячо-батьківських стосунків.

Практика консультування батьків з дітьми підліткового віку (перешкода автономізації та самостійності дитини з боку батьків, нав'язування дитині патологічних ролей; нездатність батьків сформувавши світогляд дитини). Консультування з проблем насилля в сім'ї (фізичного, сексуального, психологічного, економічного). Стабілізація емоційного стану партнерів, дослідження проблеми, виявлення джерел підтримки; допомога у прийнятті рішення про зміну ситуації. Консультування батьків, що відчувають труднощі у взаємодії з дорослими дітьми.

Тема 7. Консультування сімей людей зрілого і літнього віку

Основні психологічні проблеми людей зрілого віку та шляхи їх вирішення. «Синдром опустілого гнізда». Консультування з приводу вторинної адаптації партнерів до сімейного життя. Практика консультування з приводу подружньої зради і розлучення. Практика консультування з приводу проблем, пов'язаних з соматичною або фізичною хворобою партнера (підозра у хворобі партнера, труднощі у стосунках з ним, проблеми взаємодії з соматичним хворим). Види старості. Стратегії пристосування до старіння. Основні психологічні проблеми людей літнього віку та шляхи їх вирішення.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Л	П	лаб	інд	Ср		л	П	лаб	Інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи сімейного консультування												
Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога	16	2	2	2	—	10	16	2	2	—	—	12
Тема 2. Напрями сімейного консультування	16	2	2	4	—	8	16	2	2	2	—	10
Тема 3. Моделі сімейного консультування	14	2	2	4	—	6	14	—	—	2	—	12
Разом – за змістовним модулем 1	46	6	6	10	—	24	46	4	4	4	—	34
Змістовий модуль 2 Консультування сім'ї на різних етапах її розвитку												
Тема 4. Дошлюбне консультування і шлюбне посередництво	6	2	2	2	—	12	4	2	2	—	—	
Тема 5. Зміст і організація консультування молодих сімей з приводу подружніх проблем.	8	2	2	4	—	16	2	2	—	ч	—	
Тема 6. Консультування	8	2	2	4	—	14	4	2	—	2	—	

сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків												
Тема 7. Консультавання сімей людей зрілого і літнього віку	8	2	2	4	—	14					—	
Разом – за змістовним модулем 2	30	8	8	14	—	56	10	6	2	2	—	
Усього годин	120	14	14	24	—	80	120	10	2	6	—	98

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кіль-ть годин
1.	Сімейне консультавання як психологічна допомога	2
2.	Напрями сімейного консультавання	2
3.	Моделі сімейного консультавання	2
4.	Дошлюбне консультавання і шлюбне посередництво	2
5.	Зміст і організація консультавання молодих сімей з приводу подружніх проблем	2
6.	Консультавання сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків	2
7.	Консультавання сімей людей зрілого і літнього віку	2
Разом		14 год.

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількіть годин
1.	Сімейне консультавання як психологічна допомога	2
2.	Напрями сімейного консультавання	2
3.	Моделі сімейного консультавання	2
4.	Дошлюбне консультавання і шлюбне посередництво	2
5.	Зміст і організація консультавання молодих сімей з приводу подружніх проблем	2
6.	Консультавання сімей з приводу батьківсько-дитячих стосунків	2
Разом		12 год.

8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Психологічна допомога сім'ї: психологічна діагностика, психологічне консультування, психотерапія і психологічний тренінг.	5
2	Історичні корені сімейної психотерапії та сімейного консультування.	5
3	Основні ознаки психоаналітичного підходу: аналіз історичного минулого членів сім'ї, їхніх неусвідомлених бажань, психологічних проблем і взаємних проєкцій	4
4	Клієнт-центроване сімейне консультування. Стадії консультативної роботи.	4
5	Етапи життєдіяльності сім'ї ("кризи розвитку сім'ї"). Структура сім'ї та системи її підтримання.	6
6	Індивідуальне консультування неповнолітніх з приводу налагодження взаємодії з партнерами протилежної статі.	6
7	Дошлюбне консультування.	6
	Особливості роботи психолога з проблемами розподілу сімейних ролей і обов'язків між партнерами.	6
	Консультування партнерів з приводу сексуальних проблем.	8
	Основні психолого-педагогічні проблеми дитячо батьківських стосунків.	8
	Консультування з проблем насилля в сім'ї (фізичного, сексуального, психологічного, економічного).	8
	«Синдром опустілого гнізда». Консультування з приводу вторинної адаптації партнерів до сімейного життя.	7
	Практика консультування з приводу проблем, пов'язаних з соматичною або фізичною хворобою партнера (підозра у хворобі партнера, труднощі у стосунках з ним, проблеми взаємодії з соматичним хворим)	7
Всього		80

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання полягають в підготовці рефератів та наукових доповідей згідно тематики, наведеної нижче:

1. Мета й основні завдання психологічного консультування сім'ї.
2. Принципи сімейного консультування.
3. Основні положення консультування сім'ї.
4. Відмінності понять "консультування" та "психотерапія".
5. Історія розвитку практичного консультування сім'ї.
6. Основні теоретичні моделі консультування сім'ї. Особливості застосування.
7. Основні положення психодинамічної теорії М.Боуена (поняття "диференціація", "стрес", "тріангуляція").
8. Основні принципи біхевіористичної моделі консультування (поняття "покарання", "винагорода", шляхи до сімейної гармонії).
9. Корекція спілкування партнерів у сім'ї з позиції біхевіористичної моделі.
10. Основні принципи консультування моделі, заснованої на досвіді (поняття "психологічна реальність", "зустріч"; основні ідеї В.Кемплера, К.Вітакера, Р.І.Беквара).

11. Основні положення трансакційної моделі консультування (Е.Берн, Т.Харріс).
12. Стратегічна модель роботи з сім'єю (Д.Хейлі, К.Маданес, П.Пепп).
13. Комунікаційна модель консультування сім'ї (Г.Бейтсон, П.Вацлавік, В.Сатир).
14. Структурна модель роботи з сім'єю (С.Мінухін, Б.Монтальво, Б.Герні та ін.)
15. Структура процесу консультування.
16. Врахування специфіки сучасної української сім'ї в консультативному процесі.
17. Професійні риси психолога-консультанта.
18. Роль і місце консультанта в процесі консультування.
19. Вербальні і невербальні засоби впливу консультанта.
20. Організація консультативного простору.
21. Структурування часу консультування.
22. Психологічні особливості першої бесіди з клієнтом.
23. Види контрактів.
24. Укладання адміністративного контракту з клієнтом.
25. Особливості консультування клієнта по телефону.
26. Початок консультативної бесіди.
27. Збирання психологічного анамнезу.
28. Специфіка першої фази розпитування клієнта.
29. Налагодження емоційного контакту з клієнтом.
30. Гіпотези в психологічному консультуванні сім'ї.
31. Специфіка другої фази розпитування клієнта.
32. Здійснення психологом психокорекційного впливу.
33. Завершення бесіди з клієнтом.
34. Опір клієнта й причини відмови від консультування.
35. Оцінка ефективності консультування. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки.
36. Психологічні аспекти індивідуального консультування членів сім'ї.
37. Психологічні аспекти консультування подружньої пари.
38. Психологічні аспекти консультування сім'ї.
39. Психологічні аспекти групового консультування подружніх пар, сімей, сімейних спільнот.
40. Психологічні особливості дошлюбного консультування.
41. Консультування сім'ї на етапі "медового місяця". Психологічні проблеми цього періоду.
42. Консультування молодої сім'ї з проблем первинної адаптації.
43. Консультування сім'ї, що очікує дитину.
44. Консультування сім'ї після народження дитини. Психологічні проблеми цього періоду.
45. Консультування зрілої сім'ї з проблем вторинної адаптації.
46. Консультування зрілої сім'ї з проблем батьківсько-дитячих стосунків.
47. Консультування сімей людей похилого віку. Психологічні проблеми цього періоду.
48. Консультування сімейної пари в ситуації розлучення.
49. Консультування з приводу подружньої зради.
50. Консультування клієнтів, що пережили насилля в сім'ї.
51. Особистісні особливості клієнта й проблеми в шлюбі.
52. Етичні проблеми психологічного консультування сім'ї.
53. Етнопсихологічні проблеми консультування сім'ї.
54. Котерапія і сімейне консультування.
55. Сімейно-терапевтичний марафон.
56. Методи сімейного консультування.
57. Аналіз сімейної соціограми.
58. Аналіз сімейної генограми.
59. Метод незавершених речень у сімейному консультуванні.
60. Використання проєктивних методик у сімейному консультуванні.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ:

а) поточний контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на занятті;
- оцінювання письмових ІНДЗ;
- оцінювання контрольних робіт;
- оцінювання завдань для самостійної роботи;
- тестовий контроль.

б) підсумковий контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на іспити;
- тестовий контроль.

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ..

Критерії оцінювання	Оцінка		
	за національною шкалою	к-ть балів за 100-бальною шкалою	ECTS
Студент має глибокі, міцні і систематичні знання програмного матеріалу, використовує їх у нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань.	Відмінно	90-100	A
Студент вільно володіє програмним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно використовує їх у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Добре	83-89	B
Студент володіє програмним матеріалом, може привести вербальне формулювання основних положень теорії, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Самостійно виправляє помилки у відповіді, серед яких є суттєві.		74-81	C
Студент відтворює значну частину програмного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних його положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки,	Задовільно	64-73	D

серед яких є значна кількість суттєвих.			
Студент відтворює основні поняття і визначення курсу, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язку між ними, може відтворити окремі термінологічні дефініції за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	Задовільно	60-63	E
Відповідь студента елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про програмний матеріал.	Незадовільно	33-59	FX
Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, частин. У відповіді цілком відсутня самостійність.	Незадовільно	1-32	F

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Розподіл балів, що присвоюються студентам за роботу

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	40	100
I	T2		
30	30		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Методичне забезпечення з дисципліни складається з:

- інтерактивного комплексу навчально – методичного забезпечення дисципліни, - конспекту лекцій на паперовому та електронному носіях;

- практикуму з дисципліни та методичних вказівок до семінарських занять на паперовому і електронному носіях;
- тематики контрольних робіт та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- тестових завдань з курсу та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- матеріалів для демонстрування за допомогою технічних засобів навчання (слайдів, відео- та аудіозаписів);
- завдань і методичних вказівок для самостійної роботи студентів;
- індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- переліку завдань (запитань) для проміжного та підсумкового контролю рівня знань.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Возрастно–психологический подход в консультировании детей и подростков: Учеб. Пособие для студ. высших учебных заведений / Г.В.Бурмская и др. – М.: Академия, 2002.
2. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. – М., 2004. – 320с.
16. Кляпєць О. Феномен емоційного вигорання в сім'ї // Соціальна психологія. – 2006. – № 4. – С. 83– 89.
17. Красовский В.П. Анализ брачных отношений // Вопросы психологии. – 1993. – № 5. – С. 56–59.
18. Крисюк Г.Я. Психологічні особливості впливу батьківської сім'ї на адаптацію молодого подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ. – 2006. – Вип.11 – Ч. 2. – С. 215– 221.
19. Лойшен Ш. Психологический тренинг учений. Школа В.Сатир. – СПб.: Питер, 2001. – 160с.
20. Мэй Р. Любовь и воля. – М., 1997.
21. Меньшутин В.В. Помощь молодой семье. – М., 1997.
22. Милютина Е.Л. Психотерапевтические рецепты на каждый день. – М.: Класс, 2001. – 384с.
23. Милютіна К.. Тренінг сімейного консультирования // Психологічні тренінги. – К.: Шкільний світ, 2002. – 112с.
24. Немов Р.С. Психологическое консультирование: Учеб. для студ. вузов. – М.: ВЛАДОС, 2003.
25. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія сім'ї // Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. – С. 330– 349.
26. Рудило Н.Я. Соціально-психологічні особливості подружнього конфлікту // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету, 2000. – Вип. 4 – Ч.2. – С. 234– 248.
27. Семчук В.П. Психологічні особливості розвитку та становлення подружніх взаємин у молодій сім'ї // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. – К.:КиМУ. – 2005. – № 6. – С.133– 141.
28. Сем'янів М.Я. Важкі батьки – важкі і діти // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету. – 2000. – Вип. 5 – Ч. 2. – С. 168– 171.
29. Сівковська О. Концептуальна модель психотерапевтичної допомоги при особистісних розладах, набутих у результаті перенесеного в дитинстві насильства // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай Прикарпатського університету. – 2000. – Вип. 5 – Ч. 2. – С. 183– 187.

30. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування. – К.: Главник, 2004.
31. Тийт Э. Факторы риска, расторгающие брак // Психология семьи. Хрестоматия под ред. Д.Я.Райгородского. – М., 2002.
32. Трубавіна І.М. Консультування сім'ї: Науково-методичні матеріали. – Част. I. – К.: ДЦССМ, 2003.
33. Фромм Э. Искусство любви. – М., 1990.
34. Хейли Дж., Эриксон М. Возникновение семьи // Психология семьи. Хрестоматия под ред. Д.Я.Райгородского. – М., 2002.
35. Хухлаева О.В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. — М.: Академия, 2001.

Додаткова:

1. Антонюк Е.В. Становление ролевой структуры молодой семьи и ее восприятие супругами. – Вестник МГУ. – Серия 14. – Психология. – 1999. – С. 25–34.
2. Арнаутова Е. Повторный брак матери и эмоциональная связь ее с ребенком // Как помочь ребенку войти в современный мир? / Под ред. Т.В. Антоновой. – М.: Педагогика, 1995. – С. 80–94.
3. Браун-Голковська М. Домашня психологія: Подружжя, діти, родина. – Львів: Свічадо, 2000. – 176с.
4. Карабин Т.Г. Методичні проблеми проведення психологічних досліджень в мережі Інтернет // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – ІваноФранківськ: Плай Прикарпатського університету. – 2006. – Вип.11 – Ч. 1. – С. 234–244.
5. Кент М. Стратегия развода: О чем не расскажет вам адвокат. – СПб, 1999.
6. Лютак О.З. Любов і стосунки між статями: теоретичний аспект аналізу // Загальнодержавна науково-популярна газета “Психологія”. – Донецьк, 2002. – С. 20–22.
7. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. – М.: ПИК «ВИНИТИ», 2000. – 184с.

ІНФОРМАЦІЙНІ (ІНТЕРНЕТ) РЕСУРСИ

<http://psyfactor.org>
<http://psylib.kiev.ua>
<http://flogiston.ru/library>
<http://www.psychology.ru/Library>
<http://psychology.net.ru/articles>
<http://psyberia.ru>
<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://www.portalus.ru>
<http://azps.ru>
<http://www.psyche.ru>
<http://www.psycho.ru>
<http://psyjournal.ru/>